

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr.; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Tiszántuli nyilatkozat.

Midőn a hitetlenség, világosság angyala jelmezébe öltözve, dúl az egyházban, s az egyház ellen; midőn a habozás és kételkedés Tamásként fogva tart, s várakozó állapotba ejt nem egyet, az Ur hivatalos szolgálai közül is, itt és ott:

Kedves jelenségül tünt fel a „debreczeni jelenlegi theologiai tanárok hittani álláspontja“ a mint az az „Evangyéliomi prot. lap“-ban közöltetett.

Az evangyéliom szent alapján állva, bátran jelölték ki a hittanárok az elengedhetlen főbb tételeket, ugy azonban, hogy a kevésbé lényegesekre nézve a szabadság és haladás útja nyitva maradt.

Örömmel telünk el, hogy az evangyéliomi elvek iránti hűséget és meggyőződést kifejezve látjuk; örömmel telünk el, hogy a lelkipásztori fontos pályára készülő ifju nemzedék, szilárd evangyéliomi hitelvekben oktatta készítették előlelkileg az életharczára, s az Ur Jézus Krisztus szolgálata: mert megvagyunk nyugtatva, hogy a magyar ref. egyház az evangyéliomilag nevelt hitbuzgó lelkészek bátor közreműködése által túl élendi a fenyegető viharok borzasztó hatását, mely az egyház jelenlegi őrállóinak és felvigyázóinak is buzgó óhajta.

Debreczen, ápril 16, 1875.

Kiss Áron, m. k. esperes.	Osváth Imre, m. k. esp.
Hajnal Ábel, m. k. esp.	Kulin Imre, m. k.
Lukács Dániel, s. k. esp.	segédgondnok.
Szilágyi Lajos, s. k. esp.	Ujfalussy József, m. k.
Pap Károly, m. k. esp.	segédgondnok.
Nyiri Péter, m. k. esp.	Fráter Imre, m. k. s. g.
Kozma József, m. k. esp.	Lipsey Lajos, m. k. s. g.
Doktor János, m. k. esp.	Kántor Sámuel, m. k.
Papp Gábor, m. k. esp.	segédgondnok.

Az anyaszentegyház „felvigyázói és őrállóinak eme fenkölt nyilatkozatát,“ melyről aláírás előtt egyik tekintélyes esperes így szolt: „megnyugvásunknak, örömnünknek és reményünknek nyilvános kifejezést adni evangyéliomi ref. egyházunk iránti kötelességünknek ismertük“ hálás szívvél teszszük közzé, mint e heti közlöny

legfényesb lapját, melynél fényesebb csak az lenne, ha jelezhetnők, mi fő óhajtasunk, hogy a magyar ref. egyházkerületek keblében teljes béke honol, mert egy a hit, egy a Krisztus, egy a szeretet, egy a reménység ott. — A magyar ref. egyház integritásában tartása mellett adott értékes szavazat ez! Jól tudják a mi Nehemiásaink, hogy „mennyei kincset tartó földi edény“ a dogma, csak emberi kifejezménye az isteni igazságoknak, s hogy mint Tertullian kifejezé „res in litteris tenentur, ut litterae in rebus legantur“ (De resurr. carnis, 20. C.), — s érdemök ott tetőzik, hogy a tartalmat kívánják tiszteletben tartatni, oda hatván, hogy a virágcserep tördelése közben maga az égi virág lényege épségben óvassék meg.

A hittanárok hálával fogadják az elismerő nyilatkozatot, melynek erkölcsi súlyát az emeli, hogy kiktől jó és mikor jó. Mi buzdításul veszszük s Pál apostolnak Timotheushoz intézett lelkesítő szózatát érezzük ennek következtében magunk elé követendőül tartva: „vigyázz magadra és a tanra; a mellett maradj. Mert ha ezt miveled, mind tennenmagadnak, mind azoknak, a kik téged hallgatnak, üdvességet szeresz.“ (1. Tim. 4, 16.) Legyen az Ur őriző pásztora azon bölcs kormányzóknak, kik a lelkeket élesztik az igaz ösvényen!! (Zsolt. 23.)

Balogh Ferencz.

Tisztázzuk a theologiai látkört.

Ügyetlenségemnek kell felrónom, hogy Dr. Ballagi Mór ur theologiai működését nem tartottam szükségesnek oly figyelemmel kíséreni, mint tették ezt azok, akik nálam a theologiai téren járatsabbak, képzetebbek, és Ballagi urat jobban ismerték.

Részemről azt gondolom: Ballagi ur egy olyan löfegyver, akivel, aszerint, amint ügyes, vagy ügyetlen lövő veszi kezébe, a célba, vagy a célon túl löhet.

De gondoltam azt is, hogy a keresztyénségben mindenkor, még a középkorban is voltak eltérő nézetek, midőn pedig az egyház nagyhatalmi és üldöző állást foglalt el. Annyival inkább megengedhető hát az, hogy a protestáns egyházban, épen ennek szabadvizsgálódási elvénél fogva,

legyenek eltérő nézetek és vélemények. Nem is hiányoztak a különböző nézetek az evangyéliomi egyházban, és mindég javára a keresztyén vallásnak, mivel a sokféle nézet szellemi kihatója mindenkor a keresztyén vallás fejlődése, mélyebb és tisztább felfogása volt, s a keresztyén vallás-erkölcsei élet nevedekett, és emelkedett, amint ezt Németországon a rationalista és supranaturalista harczi-mentele mutatja.

Igy véve a dolgot, elvileg épen nem tartottam veszélyesnek, hogy Ballagi ur hánytavetette a theologiai nézeteket; sőt úgy véltem, hogy egy kis szellemi harc nem árt, mivel az élet a harcban elevenebb, s a keresztyén vallás is ragyogóbban láttatja ez által isteni fényét. Jézusban is ott tündöklött az isteni teljes dicsőségében, ahol az evangyéliomot a tudósok ellenébe védte. Midőn az ő felsőbb lényiségét megtámadó irástudóknak azt a példabeszédet mondá, hogy a szőlőmivesek az örököszt megölték, és a szőlőnek ura a miveseket elveszté, és a szőlőt másoknak adta, s erre az irástudók megrémültek (Luk. 20. r.): oly nagyszerűen tündöklött Jézus szellemi ereje, hogy előtte mindenek megnémultak. A szellemi csatározás az egyházban ily módon nekem úgy tetszett, hogy Ballagi ur böllekedései a keresztén vallásnak nem ártanak.

Hanem a prot. egyházi és iskolai lap f. évi 7-dik számában megjelent folytatólagos nyílt levele Ballagi urnak az evangyéliomi prot. lap szerkesztőjéhez, más nézetre térített. Az látszik ebből, hogy Dr. Ballagi Mór ur átlépte azon finom határvonalat, melyet neki, mint az evangyéliomi ref. egyház tagjának szerintem, megőrizni és megtartani kellett volna. Eddig Ballagi ur inkább a negatív téren mozgott, mert azt mondogatta, hogy neki a dogmák nem kel- lenek; s még midőn egyidőben a Jézus személyéről volt is szó: lényegében nem a Fiut, hanem inkább a krisztológiát érintette, mely az első időtől fogva vitatárgy volt az egyházban, s ma is mind a három nagy egyház, sőt a két prot. egyház is különbözően értenek benne. Most azonban nyílt levelében határozottan más hurt penget.

Nyílt levelének a szent írásról szóló részében erősen illatoz lelkének az a sugallata, hogy a szentírást is csak úgy az ész mértékével kell mérni, mint akarni más könyvet. Ez értelmét mutatják e szavai: „a nevezett kutatások folytán az emberek hozzá szoktak a bibliai dolgokra is a szellemi élet más térein is használt mérveket alkalmazni, és azok megítélésében az ész és lelkiismeret törvényeire hallgatni.“

E szentírási elv Locke és Tindal deisták e nézeteikben gyökerez: „a kijelentés csak oly igazságokat közölhet, melyek az észnek nincsenek ellenére, s ezért az ész a kijelentés igazságai felett határozhat.“ E deista nézet aján- dékozta a világnak Bolinbrocke-t, a ki a vallást, észleletei irataiban, egy eszköznek állította az állam céljaira, melyet az észlelők hiusága, és a papok önző csalása elferdi-

tett, s hierarchiai hatalommá fejlesztett; az evangyéliomi vallást természeti vallásnak, az egyházi hagyományos keresztyénséget pedig oly emberek szavának mondotta, kik nagyobbbrészt bangák, tévelygők, csalók voltak. Ha a Ballagi urtól vallott szentírási elvvel a nyomában járó ifju nemzedék ez eredményre talál jutni, ami pedig könnyen megtörténhetik: a mestert fogja érni a vád, hogy oly mives volt az ur szőlőjében, aki ha nem is az örököszt, de a keresztyén vallásos életet megöli.

Részemről a protestantismustól fölvettem, s minden támadások ellenére is megőrzött azon szentírási elvet vallom, hogy az ujszövetség kanonikus iratai a keresztyén vallás-erkölcsei élet egyedüli sinórmértéke, s reá nézve az észnek az a joga és kötelessége, hogy az azokban foglaltakat mind- inkább tisztán és világosan felfogni, s belőlök az emberiség boldogítására a keresztyén vallást mindig tökéletesebben előhozni törekedjék. Ez elv az, melylyel a történelmi alapot, melyre reformátoraink oly biztosan építettek, megtartjuk; de ez elv az, melylyel megőrizzük a ker. vallásnak azon szoros összeköttetését az észszel, hogy minél fejlődöttebb ez, annál inkább engedi magát a ker. vallás fejleszteni; és minél inkább kifejlett ez, annál jobban kielégíti az ész; ez elv az, melylyel megőrizzük azon finom határvonalat is, melylyel a szellem, bármily képzett is, megmarad a keresztyén téren. Midőn hát Ballagi ur a protestantismus szentírási elvét megveti: lesiklott szelleme, ha még oly képzett is, a protestáns keresztyén térről, s nem veheti rosz néven, ha ezt neki bárki is szemére veti.

Az apostoli hitforma a Crédóról tett nyilatkozatával határozottabb alakot ölt Ballagi ur gondolkodása. „Általában rendkívül félszeg dolog — mondja — a katholicismusnak a IV. és V. században keletkezett Credóját mindenestől a prot. egyház nyakába kötni.“

Mindenestől ezt a protestantismus nyakába kötni igaz, hogy nem lehet. Mert a „szálla alá poklokra“ tétel benne nem nyugszik a szentíráson, s épen ezért a theologusok e tételt amennyien vanuak, majdnem annyiféleképp értelmezik, és egy zsinat ezt belőle épen úgy kihagyhatja, mint kitörölte legközelebb, — ha nem csalódom, — egy ángol zsinat a szentírásból János apostol első levele V. részének 7-dik versét azon okból, mivel ez csak a latin kéziratokban, és csak a tizedik század óta találhatik. De egyéb pontjai az apostoli hitformának a szentíráson nyugosznak, s dióhéjba szorítva a keresztyén vallás elemeit foglalja magában, s ezért a keresztyénség első idejében ez volt a regula fidei, regula veritatis, melylyel a keresztyén vallásra tértek megkülönböztették magukat a nem keresztyénektől. Ma is ez a keresztyénség közhite, s aki ezt támadja, a keresztyénség közhite ellen verseng. És Ballagi ur épen ezt támadja meg nyílt levelének azon részében, melyben a Szent Háromságot hánytorgatja, és azt mondja: „miképp eshetett, hogy annak a minden emberi

fogalmat túlhaladó subtilitásu hitzikknek . . . az Ur . . . még csak egyetlen önálló mondatot sem szentelt . . . mennyi visszavonástól, mennyi nyomortól, mennyi vérengzéstől mentette volna meg az Ur a világot, ha az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek szavai után csak ezt a pár szót veti még: „háromságos egy Isten?” nem csodálatos dolog-e az, hogy oly lélekben járó hitzikkre nézve, melyben csakis az Ur világos kijelentése lehetne döntő, a szót annyira kímélte volna, hogy annak leglényegesebb vonásai kimaradtak?”

Ballagi ur ez okoskodásában nem annyira az a nevezetes, hogy a keresztyénség szent Háromságát hánytorgatja, hanem az, hogy azt akarja bemutatni, maga a Jézus nem akarta az Istent szent Háromságnak tekinteni, mivel ha ezt akarta volna: „a háromságos egy Isten” párszót csak oda veti az Atyának, a Fiúnak és a szent Léleknek szavai után.

Nem első Ballagi ur hazánkban, ki ezt nyilvánosan hirdeti. Az első volt, tudomra, Dávid Ferencz. És e tana az unitárius Blandratát úgy megdöbbsentette, hogy nem nyugodott addig, míg Dávid Ferencz holtig tartó fogságra nem ítéltetett (1579); melyben életét is végezte. Szomorú emléke mindenesetre az akkori idő emberei hitbéli eljárásának. De az nevezetes még is, hogy Dávidot épen az unitarius Blandrata ítélte el.

Midőn Ballagi ur a szent Háromságot hánytorgatja, és azal jár körül, mintha Jézus nem akarta volna az Istent szent Háromságnak tekinteni, minthogy „a háromságos egy Isten” párszót nem vetette az Atyának, a Fiúnak és a szent Léleknek szavai után: azon szeglet követ mozgatja, melylyel a keresztyén vallás minden egyéb vallástól különbözik.

Bizonyára nem olvasta Ballagi ur magának Jézusnak e szavait: „ez az örök élet, hogy tégedet ismerjenek lenni egyedül igaz Istennek, és a kit elbocsátottál a Jézus Krisztust (Ján. 17: 3); én, és az atya egy vagyunk (Ján. 10: 30); ha engemet ismernétek, az én atyámat is ismernétek, és immár most ismeritek őtet, és láttátok őtet (Ján. 14: 7); jobb nektek, hogy elmenjek, mert ha el nem menedek, ama Vigasztaló nem jő tihozzátok: de ha elmenedek elküldöm azt ti hozzátok ((Ján. 16: 7).“ -- Vagy ha olvasta ezeket Ballagi ur, és a szent Háromságot mégis hánytorgatja, s úgy vélekedik, hogy Jézus nem akarta az Istent szent Háromságnak tekinteni: akkor bármi legyen is oka, de neki János evangéliomához épen nincsen érzéke. Mozgatni szegletkövét, tépni, szaggatni gerendáit azon épületnek, melyben lakunk azért, mert hozzá nincsen érzékünk, több mint meg-gondolatlanság.

Ha Ballagi urnak bármi oknál fogva is, János evangélioma iránt nincsen érzéke: arról a szentírás nem tehet. De egy olyan ember aztán, aki a keresztyénséget csak egyoldalulag szemléli, ha a keresztyénségről van szó, sem a debreczeni tanároknak, sem egyetlen keresztyénnek sem mondhatja joggal, hogy az okos értekezés velök lehetetlen; ellenben neki még a nem tudományosan képzett keresztyén is, ki a szentírást elfogulatlanul olvasgatja, joggal mondhatja, hogy vele a keresztyén vallásról okosan beszélni nem lehet. A keresztyén vallás a négy evangéliomban foglaltatik, s egyik evangéliomnak sincsen kevesebb hitelessége mint a másoknak. Amely theologus hát akár egyoldalulag János evangéliomában, akár külön a három első evangéliomban akarja a keresztyénséget megkeresni és megtalálni: az tévuton jár, s vele a keresztyén vallásról okosan beszélni nem lehet.

Minden theologus tudja, hogy a három első evangéliomban a keresztyén vallásnak erkölcsi oldala domborodik különö-

sen ki. Az örök erkölestörvénynek a tizparancsban letett alapvonalait itt tetőzi be Jézus az általa adott erkölcsi parancsokkal. Aki a szentírást, mint Ballagi ur, az ész mértékével méri: az megteheti, hogy csak ezekben keresi a keresztyén vallást, mivel elve feljogosítja arra, hogy csak azt lássa a szentírásban, ami neki tetszik. Hanem az ilyen theologus, mint Ballagi ur is, könnyen elvezettetik azon ferde itéletre, hogy a Jézus nem több, mint bölcs erkölcsi törvényadó, s hogy az evangéliomban oly igazságok vannak, melyeket Krisztus előtt, s utána is bölcs emberek elmondottak, és hogy a keresztyénség főleg erkölcsiség. Az ilyen theologus aztán meg nem látja azt, hogy Jézus Máté evangéliomában is nevezi magát isten fijának (11. r.); a szombat urának (12 r.); hogy fölibe emeli magát annak, ami Izraelben legszentebb, a templomnak; hogy tulajdonit magának bünbocsátó, és mindenható hatalmat, s a keresztséget az ő nevébe is rendeli (11 és 28 rész).

Ha Ballagi ur Máté evangéliomának V. s következő fejezeteire utal, mint amelyekből az látszik meg, hogy Jézus az a bölcs ember, ki oly igazságokat mondott, melyeket előtte is, utána is bölcs emberek elmondottak, s hogy ezért a keresztyénség főleg erkölcsiség: én utalok János evangéliomára, s különösen ennek III, VII, VIII, XV, XVI, XVII fejezeteire. Ezekből megláthatja Ballagi ur, ha akarja, hogy a keresztyénség nem erkölcsiség főleg, hanem hogy vallás és erkölcsiség benne oly szoros összeköttetésben vannak, miszerint az erkölcsiség lelke benne a vallás, teste pedig a vallásnak az erkölcsiség. De megláthatja belőle a keresztyénséget örök jelentőségében mint vallást, és a Jézust mint Krisztust; megláthatja Jézust mint azt a rendkívüli személyt, a kinek egész lényén minden emberi nemes tulajdonoknak egyforma összhangzó tökéletessége ömlött el, akinek munkásságának egyedüli célja, szünteleni gondolata a világ idvezítése, aki, hogy az istenit a világba beültethesse, életét tette le; megláthatja belőle azt a felséges személyt, akinek minden szava, cselekedete az Atya tiszteletének előmozdítása, aki azt ami isteni, minden önzés, minden földi szenvedély és érdek nélkül szerette; megláthatja belőle azt az isteni személyt, akinek személyes életében látta az emberiség az isteni bölcsességet, tapasztalta az isteni hatalmat, szemlélte az Istent, mint igazságot, érezte az isteni szeretetet és jóságot, nézlelte az isteni szentséget; megláthatja benne, mint maga mondotta, az Atyát; megláthatja benne, mint János, a szeretet apostola, a testté lett Lógóst. Én részemről a Jézusban ezt látom, s János apostollal és evangyélialistával lelkemből mondom: „a Logos vala az Istennél, a Logos Isten vala, és ez a Logos testté lett, és lakozott mi közöttünk, és láttuk az ő dicsőségét, ugymint az Atyának egyetlenegy szülöttének dicsőségét, ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal (Ján. 1: 1, 14; hasonl. I. Ján. 1: 2; és I. Ján. 5: 20).“ Ez az én theologiám. Aki e zászlót kibontja és lengeti, habár gyenge erővel is, és mint közvitész: *) de hiven és lélekismeretesen a mellett szolgállok.

Ballagi urat én becsültem, a protestantismus ügye mellett egyidőben vívott nemes harc zát tiszteltem, és érdemeit méltányolni tudom. De most, midőn a protestantismus józan szentírasi elvét megveti; a keresztyénséget inkább erkölcsiség mint

*) A ki állásánál fogva hittanár, a lelkészek képzésénél kiváló tényező; a ki hittani és bölcsészeti magasb képzettségénél fogva az irányadók közt méltó helyet foglalt; aki az evangéliom átértése és átérzése következtében hit és jellem hűségének nemesen és bátran fényes jelét adja: azt a hívek közvéleménye többnek tartja annál, mint mely czímet maga magának ad szerényen.

vallásnak akarja tekintetni; a Jézust isteni dicsőségéből kivételtetni törekszik, s ezzel egy olyan mives aki az örököszt megölni szándékozik; a keresztyén vallás szegletkövét, a Szentháromságot rázza s ezzel reformált egyházunk épületét, melynek ő is tagjának tartja magát, rongálja, tépi, szaggattja: megbozsásson, hogy ez uton őt nem követhetem, nem követem. Ha az ő nyelvén akarnék szólni: neki, mint reformált egyházunk tagjának, e magaviseletéért azt kellene mondanom, hogy Ballagi ur, bármi okból is, de most már a zabot a szecskától megkülönböztetni nem tudja. De az én nyelvem nem ez. A magam nyelvén szólva hát, csak azt mondom, hogy Ballagi ur lelkének a mi reformált egyházunk, bármi okból is, de idegen fészek, s benne ő csak test és nem lélek, vagy legalább nem ennek lelke.

Pápa, ápril 13-kán.

K i s s J á n o s, hittanár.

Biblia fordítás.

„A hány ember annyi ész,“ tehát annyi gondolkodás. Vannak oly egyének, kik ismerve tudományos képzettségüket erőnek erejével azon dolgoznak, hogy nevéket epochalis eseményel hozzák szoros összeköttetésbe s „ezeknél a cél szentesíti az eszközöket“ s ignorálják a fentti elvet.

A dunamelléki szuperintendenciakörében a lefolyt 6 év alatt nagy események jöttek felszínre, mely mozgalom végcéljában a magyarországi reform egyházra nézve életveszélyes s a lelkesi tekintélyt a szósoros értelmében semmivé teszi, hazug, színmutató, gyáva teremtmények menedékhelyévé igyekezvén azt tenni.

Hallgattam mindezideig, sőt pártoltam és védtem néha a pesti mozgalmat, gondolván, hogy a tudományos vizsgálódás csak jó hatású leend egyházunk bel és kül életére. De midőn látom, hogy az a tudomány halálos ítéletet mondott reform. egyházunkra, lelkesi becsületes Krisztusba, ez Isten — megváltóba vetett hitem parancsolja, hogy felszólaljak, szívem mély bánatában így szólván: „n e t o v á b b !“

Nem folytatom tovább a keserűséget kifejező szavaimat, e helyett az általánosságból részletekbe bocsátkozom.

A legkisebb társulat, egyesület egy közösen megállapított és elfogadott alapszabály nélkül fenn nem állhat, s ezen alapszabály úgy az egészre, mint az egyes tagokra nézve kötelező. Egy felekezetnek, mely milliókat tart kebelében, ha csak folyamatosan zavarnak ki nem akarja magát tenni, kell hitvallással birnia, mely az egésznek lelkét, fundamentomát képezze. Ezen hitvallás kötelező erejét azokkal érezteti legjobban, kik ezen hitvallás őrzőiül állítottak, s felekezeteknél ilyenek a lelkeszek és theologiai tanárok. A felekezet magán tagját nincs senkinek joga kérdőre vonni, vajjon szigoruan követi-e a confessiót, de a hivatalnoktól mindaz, aki a hivatalnokot fizeti joggal kérdezheti, vajjon nem él-e vissza az illető a felekezet jóhiszeműségével?

A pesti theologia intézetnél nem a helv. hitv. dogmája tanított, hanem egy jó adag socialismus keverve Ballagi nézeteivel. Ugy hogy elmondhatjuk, hogy a közelebb lefolyt 10 év alatt rendszeres református theológiát, a pesti theologiai intézet aligha látott.

A dunamelléki szuperintendencia ezt tudta, de a láng-és sz fénye*) elvakította az órállókat s engedték, hogy a feleke-

*) A lángésznek a keresztyénség szolgálatában van vallási szempontból értéke, ellene fordultában vészhozó lehet az.

S z e r k.

zet véresverejtékü fizetését, oly egyéniségek huzzák, kik a reform. egyházból gúnyt üznek, mert ennek confessióját semmibe sem veszik, sőt kicsufolják azokat is, kik elég becsületesek azt magukénak vallani, a mire magukat esküvel kötelezték.

Igaz hogy Ballagi ur nem tudni mely felekezethez tartozik? mert már volt ágostai és helv. hitvallásu s mindkét helyen vitézkedett, így tehát őt már az ily kicsinység zavarba nem hozhatja. De hát hol a belvonás? mely azt parancsolja, hogy a kit szolgálsz ahoz hű légy, „vagy hagyd ott.“

Szemet hunytunk felekezetünkre felette káros működésén, s nem akartuk háborítani őt azon hypocondriájává vált rögeszméjében „én vagyok a magyarországi protestáns anyaszentegyház,“ — de legutóbb nagyon merész lépést követtek el a főbbek. — Melyre nézve kell hogy elmondjuk őszinte véleményünket.

Alakult egy reform. egylet, mely később át béráltatott prot. egyletté, mely nem egyéb, mint az unitarismus hű missionárusa. Ezen egylet gyökérszárait kezdte vagdalni egyházunknak kiszámított ügyességgel s vakmerő bátorsággal. — Mig a dunamelléki püspök ur nem elegyedett a dologba, nyugton voltunk, de most már midőn az új reformer táborába ő is nyíltan belépett, méltó aggodalom szállott meg mindannyiunkat. A fő imé pártra állott, hogy találhatunk most már közvetítő pontot? A prot. egylet elhatározta hogy a bibliát le kell újra fordítani s mintha csak kormányzó s teljhatalmu intézkedő zsinat lenne, elfogadtatik a dunamelléki csalhatatlan Ballagi fordítása.

Ha az egyszerűen „irodalmi termék“ lenne, ám tessék, de miként a püspöki ajánlatból kivethető, hogy felekezetünk használható bibliája legyen, ez ellen kell hogy minden egyes gyülekezet, egyházmegye ünnepélyesen tiltakozzék.

Hitvallást, felekezetünk sarkalatos törvényeit és könyveit csak zsinatnak áll jogában változtatni. — Igaz, hogy Pesten erről tudni nem akarnak, de majd az idő nemsokára megtudatja velök.

Ballagi már táborát állított, mely tőle öröklötten, minden égtájék felé vagdalózik, de ha azt akarják, hogy teljes szakadás álljon be, úgy csak a bibliafordítás ügyét vigyék keresztül.

Tette kell állanunk, tovább ment már úgy is a tűz, mint kellett volna, nem melegít de éget, s vigyázzunk, hogy el ne égessen hajlékunkat.

Oly ember, ki tagadja Krisztus Istenségét, ki vallását a szélkakas irányára szerént változtatja, bibliát nem fordíthat számunkra.

A zsinat elhatározhatja annak szükségességét, de közhasználatra szólólag egy egyházkerület s egy protestáns egylet nem.

Egyházunk órállói ne aludjatok! mert az éjjelt használja fel az ellenség.

V e r i t a s.

S z e r k e s z t ő i j e g y z e t. A mit a pesti theol. intézetről a rendszeres hittan tanításáról mond tudósító, azt mindaddig, mig tényleges adatokkal nem hitelesítetik, kénytelen vagyok magány véleménynek tekinteni; s csakis azért közöltem, mert az illető tanár nem ex cathedra tett önfejtődzései valószínűsége kölcsönöznek a magán véleménynek; valamint az a tapasztalat is, hogy már több felől kaptam ily féle tudósítást, de eddig nem közlém. Protestáns egyházban ex cathedra és nem ex cathedra nyilatkozatok közt különöséget nem tehetni; ha ellenmondók ezek, a képmutatás vagy elvtelenség vádjá alá eshetnek. Ha e magán vélemény megczáfolatik multra, jelenre, jövőre, azon én, mi, s a tudósító ur is bizonyosan örvendeni

fogunk. — Legyen úgy! Ez esetben a magán véleménynek meg lenne missója. — Távol van tőlünk minden gyanúsítás, insinuatio. Sajnálom a cikk keménységét, de az a felháborodás egyik kifejezője, s nem a mi kerületünkből jött, a lappangó vihart tehát másutt jelzi.

Az egyház épségére, a hívők nyugalma kívánatos lenne a viszály anyját, a pesti prot. együletet minél előbb feloszlatni. Ezt követné a kibékülés. Amaz egylet romjain történhetné aztán dicsőbb módu egyetemes szövetkezés, ha tesszik, a két testvér felekezet körében, de biztos alapon, s e végre az összes egyházmegyéknek kellene külön-külön nyilatkozni a kell vagy nem kell felett. Fájdalom! prot. egyházunk, mint szakadozott tag, reszket. Ó tudomány! ha te ejtéd e sebet, vedd fel dicsőbb arczatodat, tegye ragyogóvá azt a kijelentés fénye, akkor gyógyítani fogsz s a béna is megéppül!

(B. F.)

S Z E M L E.

a) Belföld.

A tiszántuli reformált egyházkerület közgyűlése, ápr. 15—18 napjain.

I.

A debreczeni jogakademia ügye, a legközelebbi számban már részletesen ösmertetve lévén, a gyűlés többi lényegesebb és fontosabb tárgyait sorolom el.

A magyar ref. egyház egyetemes tanügyi bizottságának, legközelebb Budapesten tartott gyűlése jegyzőkönyvében foglalt intézkedései helyeslőleg vétettek tudomásul; s azon indítványa megvalósításához is egész készséggel járul a tiszántuli egyházkerület, hogy szerveztessék egy oly testület, mely az egyes egyházkerületek választott képviselőiből alakulva, ref. egyházunkban a tanügyet, folytonos figyelemmel a hazai és külföldi hasonnemű mozgalmakra, a népiskolától kezdve a legfőbb oktatásügyig, minden ágazatában felkarolván, időnként értekezleteket s összejöveteleket tartson; tehát hogy az egyházkerületek önkormányzatának fentartása mellett, egyetemes tanügyi bizottság alakíttassék. — Az egyházkerület részéről meg is választattak a tagok, kik egyházkerületünket képviseljék s az előmunkálatokban már résztvegyenek; — Nyiri Péter esperest, Tóth Sámuel főiskolai tanár rendes, Pap Károly esperest, Joó István főiskolai tanár póttagokul választatván meg. — Valójában nagy szükségünk van egy ily bizottságra, mely ref. egyházunk tanintézetében bizonyos öszhangot, egyöntetűséget hozzon létre; annyira a zavar, bizonytalanság és habozás iskolai ügyeink kezelésénél; pedig ha egymást meg nem értjük, nem elvszerűleg, az időt s körülményeket figyelembe véve működünk: az eddig nagyjelentőségű protestáns iskolák tekintélye és súlya hanyatlani sőt menthetlenül alá fog süllyedni, úgy egyházunk mint a magyar nemzetiség nagy hátrányára.

Egyházkerületünk óhajtja az egyetemes értekezletnek, a konventnek összehívását és megtartását mielőbb, a tanügy rendezése fontos kérdésében; és miután a múlt évi októberi közgyűlés alkalmával megválasztott konventi képviselők között a debreczeni főiskolai tanárkar nincs közvetlenül képviselve: a nevezett főtanoda részéről küldöttük megválasztottak: Buzás Pál, Tóth Sámuel rendes, Balogh Ferencz, Békéssy Gyula póttagokul.

Egyik nevezetes tárgya volt a gyűlés tanácskozásának a Szártóry alapítvány ügye. — Elhatározott, hogy az ezen alaptól fizetett egy tanszéken kívül még 2 tanári szék állítsák fel; továbbá a rokonok számára évenként 500 frt ösztöndíj adassék, nemkülönben az ágost. evangelikus tanulók részére is ugyanannyi; a harmadik 500 frt pedig a főiskolai muzeumok gyarapítására fog fölhasználtatni. — Az alapító czélzata és intenciói szorosan megtartatnak; s az eperjesi ágost. kollégium igazgatósága föl fog hivatni, hogy az ösztöndíjasok ajánlatánál a végrendeletben biztosított jogait gyakorolja; az ösztöndíj élvezhetésére nélkülözhetlen kellék lévén a nevezett főiskola ajánlata és bizonyítványa.

A főiskolai gazdasági választmány tagjai a debreczeni egyház részéről, az illető egyháztanács által megválasztottak: Vecsey Imre és Kovács Sándor egyháztanácsosok, melyet az egyházkerület tudomásul vett; eszerint a főiskolai gazdasági választmányban úgy az egyházkerület mint a debreczeni egyház és főiskola 4—4 tag által van képviselve.

A Bethlen Gáborféle önszegélyző és életbiztosító egyület alapszabályzata és tervezete véleményezés és megbirálás végett egy küldöttségnek adatott ki. E bizottság tagjai: Pápay Imre, Nyiri Péter, Zagyva Imre, Horthy István, Ujfalussy József, Lfpcsey Lajos, Gelenczey Pál és Békéssy Gyula. — Ugyanezen küldöttség véleményezi a „Tisza“ biztosító társaság ajánlatát és az érmelléki egyházmegye által készített és életbeléptetni szándékolt lelkészi gyám és nyugintézet szabályait is. — Az egyházmegyék pedig felhivattak, hogy amennyiben még nem tették, a Bethlen Gáborféle tervezet felett nézetöket és véleményöket a kinevezett bizottsághoz küldjék meg.

Az Apafy Mihály fejedelem által a debreczeni főiskola javára tett szóbeli adományok érvényesítése iránt a kérvényt a képviselőházhoz Révész Imre és Tóth Antal elkészítvén, az felolvastatott és meg lett bizva az elnökség, hogy azt majd ha alkalmasnak tartja, az országgyűléshez nyujtsa be egyházkerületünk nevében. Tárgya ezen kérvénynek, hogy a főiskola részére hagyományozott 5000 kőso és azonkívül 100 frt árú szóbeli javadalom méltányosan kiegyenlítettessék. Az egyházkerület nem ragaszkodik a sónak természetbeni kiadásához, csak azt kívánja elérni, hogy az adománylevelekben lefektetett cél, az iskola segélyezése akkori 4 tanszékre nézve fentartassék.

Révész Imre egyházkerületi levéltárnok az 1872. évi áprilisi egyh. kerületi jegyzőkönyv 71. számában foglalt megbízásra vonatkozólag, hogy t. i. a protestáns irodalmi társulat életre hívása s működése megkezdésére nézve az előintézkedéseket tegye meg s e tárgyban nézetét és véleményét az egyházkerületi közgyűlésre terjeszse fel, beadja részletes indokolt jelentését, melyben föltárván és ismertetvén protestáns irodalmi állapotainkat, nézete és meggyőződése szerint még nem érkezett el azon időpont, melyen férfias nyugodtsággal s a gyakorlati kivitel biztos valószínűsége mellett ajánlhatna bármely tervet vagy indítványt e tekintetben; javaslatba hozza azért, hogy egyházkerületünk hívja fel az egyházmegyei lelkészi értekezleteket, jegyzőkönyveik és írásbeli dolgozataiknak áttekintés végett a püspöki hivatalhoz beküldésére; s ha azokból és másuttan látni lehet, hogy kellő számú theologusaink és tudományos íróink már vannak: a tényleges viszonyokhoz képest és azoknak szilárd alapján az irodalmi társulat tervét el fogja készíteni. — A javaslat elfogadtatott s annak értelmében teendőkre az egyházmegyék föl hivatnak.

Többen a főiskola növendékei közül, részben pályavégzet-

tek, részben pedig olyanok, kik a jelen 187⁴/₅ tanév lefolyásával a hittanszaki tanfolyamot bevégezték, a legközelebbi gyűlés alkalmával lelkész-képességi vizsga letételére ért folyamodtak; miután azonban a segédlelkézi szolgálatok iránt nyilatkozó igények oly mérvben ki vannak elégítve, hogy még a már tényleges lelkészek közül is többen vannak, kik alkalmazást nem találnak, a kérelem nem teljesített.

A lelkész-képességi vizsgák eredményével a küldöttség általában meg volt elégedve; 3 egyén azonban, az első vizsgát tettek közül, pótvizsgára utasított némely tantárgyból, a legközelebbi közgyűlés alkalmával.

Bejelentetett, hogy király ő felsége magán pénztárából az orosz egyháznak 100; a nagy szredistyéinek: 200; az encsenesi egyháznak szinte 200 forintot adományozott. Hálás köszönettel vétetett tudomásul.

Az alsó szabolcs-hajdukerületi egyházmegyében esperestté Pápay Imre; segédgondnokká: Gróf Degenfeld Gusztáv és Silye Gábor; a bihari egyházvidékben: esperestté: Pap Károly; a felső Szabolcsban segédgondnokká: Ujfalussy József ujjal megválasztottak.

A nagybányai egyházmegyében, az esperest és segédgondnok lemondván, — miután az ottani szabályok szerint a hivataloskodás tartama 6 év — egyházkerületünk részéről, megrendeltetett az újjáasztás eszközése.

A nagyszalontai egyháznak megengedettett, hogy a körülmények és helyzeti viszonyok kényszerítő hatalma következtében, eddigi VI osztályu gymnasiuma főtartásáról lemondjon, s a helyett IV osztályu gymnasiumi tanfolyammal kapcsolatos, felekezeti jelleg nélküli IV osztályu polgári iskola állítsák fel; — fölhivatván a nagyszalontai egyházmegye figyelmé és gondoskodása, hogy a szalontai egyháznak a várossal kötött szerződésben gyökerező jogai hiven megőriztessenek.

A beregi egyházmegyében a mátyusi egyház anyasítása nem engedtetett meg; a felső szabolcsban Győröcske mint leány egyház Bezdédhez kapcsolattott,

(Folyt. következik.)

A debreczeni jogakadémia szervezéséhez.

Azon jogtanszaki rendes 6 tanáron kívül, kik jövő tanévre állittatnak be hivatalaikba (3 teljesen új tanszék) működik a jogintézetben két bölcsészeti szakos rendes tanár az észjog, jogbölcsészeti és bölcsészeti tantárgyak, — továbbá a törvényszéki orvostan előadására; ezekenkívül egy hittanszaki tanár a prot. jogtanulókra nézve egyházi szempontból szükséges magyar protestáns egyháztörténelem s egyetemes keresztyén egyháztörténelem előadására; e szerint összesen 9 tanerővel rendelkezend jogakademiánk.

A jogakadémia virágzására lényeges kellék éppen körünkben, hogy a tanárok tisztességes fizetéssel láttassanak el, így lehetővé remélni értékes egyének megnyerését, a debreczeni jogakademiában egy-egy jogtanár évi fizetése 1800—2000 frtra megy. Most jön szőnyegre azon alapkimutatás és terv, melyszerint a tanár 800, özvegye vagy árvája 600 frt évi díjjal nyugdíjazható legyen 30 évi szolgálat után, 20 év után 600 frttal stb. Tisztességes fizetés és nyugdíj nélkül a jogakadémia kérdése megnyugtatólag megoldva nem lehet. Ez eddigi megoldás körülményeink között elég tisztességes; de erős, s csaknem biztos a kilátás, hogy időnkint s korszerűség szerint még újabb és több erősítést nyerend jogakademiánk.

A kecskeméti jogakadémia. E napokban értekezett a dunamelléki egyházkerület küldöttsége (Antos János, Kiss Miklós, Dobos János és Filó Lajos) Kecskeméten az ottani ref. jogakadémia szervezése tárgyában úgy az egyház, mint a város hasonczélú küldöttségével. Az értekezés egy közös tervezetet készített, melyszerint az egyház négy, az egyházkerület egy, és a város három tanárral járulna az intézet fenntartásához. Ki van jelölve a tervezetben, hogy az intézet eddigi jellegének fennmaradása mellett, az igazgatás és kormányzás dolgaiba mily mérvben és módon folya be. Most ezen tervezet mind a három testülethez beadatik s annak elfogadásától, mihez nagy remény van, függ az intézet további élete. — Üdvözljük a nemes törekvést és sikert kívánunk! a prot. jogakademiákról is elmondható mit Orániai Vilmos monda a lejdei egyetemről, hogy az „praesidium libertatis.“

Harang feltételi ünnepély Karczagon.

A karczagi ref. egyház hiveinek sőt általában az egész város lakosainak, a husvéti sz. ünnepeket megelőzőleg is — jelenen márcz. hó 25-kén — egy nagy és örömmünnepe volt. Okot szolgáltatott erre, az új harangoknak toronyba tétele.

Hogy mily érdekléssel viseltetett a nép az új harangok iránt, nyilván mutatja az, hogy már vasárnap, a harangok megérkezése napján — megszámlálhatlan sokaság lepte meg a vasuti pályaudvart; s ugyancsak ily nagy számmal voltak másnap azok, kik a harangoknak, a vasutól való behozatalánál közreműködni szerettek, óhajtottak volna, — örülve, örvendezve mindenki az egyház iránti áldozatkészség e szép, nagy és dicső ténye felett.

A harangok, a templom homlokzatánál alkalmaztattak egy ideiglenesen készített álványra, s midőn legelőször megszólaltak: a nép lelkesedése sokszoros „éljen“-be tört ki azok iránt, kik néki ez örömet szereztek — De az érdeklőség, öröm és lelkesedés tető fokát, csakugyan a már említett 25-kén érte el, a mikor t. i. a harangok toronyba tételni szándékolattak. — E nap délre már, a templom tere s a nagy piaczsufolásig megtelt emberekkel; a közeli házak ablakai szintén sokaknak — különösen nőknek — szolgáltak néző s figyelő helyül; sőt még a templom melletti fák sem maradtak pusztán. Hozzávetőleg több mint 6000 ember gyűlt össze, várva az ünnepély megkezdését.

Az ünnepély, mely a lehető legegyszerűbb és mégis olyan megható volt — délutáni 2 órakor vette kezdetét, kint Istennek szabad ege alatt.

Elsőben is a még lentlevő, s a kegyelet által koszorúkkal, kendőkkel, szalagokkal feldiszitett új harangok huzattak meg. A kedves összhangzat, a méltóságos szóllam meghatott mindenkit. S midőn a harangok ércznyelve elnémult: siri csend állott be a jelenlevők között. S vajjon ki tudja? ki tudhatná, mit érzett akkor a szív, mért dobogott oly erősen a kebel, s mért nem szólt az ajk?! Én azt hiszem, legalább nekem úgy tetszett, mintha a földiekről megfélelkezés s a mennyiekre való figyelés, lelki felemelkedés magasztos pillanata volt volna ez! úgy tetszett, mint ha minden szív és minden száj ezt érezte, sohajtotta volna: „dicsőség a magas mennyekben Istennek!!“ . . .

A néma csendes, a meghatottság ez ünnepélyes pillanatát, a dalárda kedves éneke szakítá meg, mely kellemes zengzetével oly édesen érinté a szivek hurjait! szárnyakat kölcsönözve mintegy a szív érzelmeinek s a lélek gondolatainak! . . .

Ezután helybeli ref. lelkész, Hajnal Elek ur lépett elő,

s a karczagi reformátusok templomának, tornyának és harangjainak, ügyesen szerkeztett rövid történetét — a mint ez a régiebb okmányok, jegyzőkönyvek és az anyakönyvekben feljegyzett néhány idős emberek vallomásaiból megállapítható, — olvasá fel élénk figyelem között.

Ezt követte ugyancsak ref. lelkész Madarász Imre alkalmi imája, melynek vezérfonala: hála Istennek a múltért, melynek sok és erős viharában egyházunkat épen fentartotta; hála a jelenért, s különösen irántunk e legközelebb kimutatott segítségéért; s oltalom és áldás kérés a jövőre nézve. De végül áldást kér nemcsak a jövőre, hanem jelenben is különösen azokra, kik a vallás oltárára áldozni készek voltak; áldást általában a hazára, a keresztyénségre s közelebről a karczagi ref. egyházzra, városra, előjárókra és az egész népre.

Ezután az Uri ima, s végre az ünnepély berekesztésül, az egész roppant sokaság által, az 1-ső dicséret ama szép versének eléneklése következett „Együlekezeten, mely e helyre telepedett, könyörülj ur Isten s bővítsd rajta kegyelmedet“ stb.

Midőn az ünnepély ekép véget ért, a jelenlevők öröme és hálája ismét viharos „éljenek“-be tört ki; éltetvén a jelenlevő F. Szabó József és Csőreg György urakat, ugyszintén Szabó Józsefné szül. Juhász Juliánna asszonyt, mint a két nagyobb harang készítettőit.

Ezek elmúltával a harangok alig pár óra alatt a toronyba szállítottak fel.

Az ünnepély napja estvéjén társas vacsora volt, melyben mintegy százan vettek részt. Természetes, hogy e barátságos és öröm estvére F. Szabó József és Csőreg György urak is meghívtak.

Az első nagy harang felirata a következő: „Dicsőség a gas mennyekben Istennek“ készítette a karczagi ref. egyház részére F. Szabó József és neje Juhász Juliánna. 1875. Ércsulya 2481 font.

A második: „Jöjjetek el, örvendezzünk az Urnak“ Zsolt. XCV. 1. Készítette Csőreg György neje, néh. Sós Zsuzsánna emlékére. 1875. Sulya 1186 font.

A harmadik: „Áldjátok az Ur nevét“ CXXXV. 1. Készítette a régiebb három harang árából a karczagi ref. egyház. 1875. Sulya 762 font.

A negyedik: „Vigyázzatok és imádkozz-tok“ Máté XXVI. 41. Készítette a karczagi ref. egyház 1875. Sulya 361 1/2 font.

A harangok Pozdech József szabadalmazott ujmódszere szerint vannak készítve vaskoronákkal és álványokkal: — s a harangok, koronák, ütők, vészkalapács és az álványok összes sulya mintegy 140 mázsát nyom.

A harangok immár tornyunkban vannak s a legközelebb mult szent ünnepeken már ezek szolgáltak. — A mi örömünk felette nagy, mert e leirt tényben a vallásos élet újraébredésének kétségbevonhatlan jelét látjuk. Látjuk és hiszszük is, hogy az evang. egyház nem mulófélben levő valami, nem élelnélküli esontváz, hanem sokkal inkább, a ma örökké élő főnek a Krisztusnak életerős tagja! látjuk és hiszszük is, hogy ez életerős tag nem fogyni, de sőt növekedni fog az idővel, és így telik be végre, hogy „rajta a pokolnak kapui sem vehetnek soha diadalmat.

A y

Husvétii ünnepkövetség, u. n. legatióba a debreczeni ref. kollegiumból kibocsátott pályavégzett hitész (theologus) 10, pályavégző hittanhallgató 70, joghallgató (jótéteményes) 26,

középtanoda 2 felső osztályából (VII. VIII. osztály) 59, tanítóképezdész 6, összesen 171 tanuló.

Székesfehérvár. Az e városban Dr. Persz Adolf gondos szerkesztése alatt „Székesfehérvár és vidéke“ czimen hetenként kétszer megjelenő társadalmi lap apr. 7-ki számában a protestáns lelkészek és tanítók figyelmébe melegen ajánlatik az „Evangyéliomi protestáns lap.“ Ez erkölcsi támogatásért nem késünk köszönetünket nyilvánítani.

(R.) Egyházszerzés.

A mit megemlítettök véltém a hitvallásra nézve, ugyanazt teszem a rend és ezt fentartó szervezésünkre nézve.

Minden társulatnak szervezkednie kell a rend kedvéért; hogy pedig rend uralkodjék ahoz kettő kívántatik: törvény és efelett örökös közegek = hivatalok.

A mi törvényeink egyedüli fő hozója a zsinat. Vegyük csak azt, mily nagy változások történtek az utolsó zsinatok óta, s hogy ezeknek határozatai a legfelsőbb megerősítést nem nyerték meg mind e mai napig: önkényt következik, hogy a mi törvényünk pro nunc nem elegendő, sem a közigazgatásnak, sem pedig a bírásoknak meg nem felel. — A nehézséget növeli tisztviselőink néhány évre választatása; ezen választások hosszu s nem kellőleg szabályozott lefolyása; s végtére az egyesek s egyes egyházak ellenszegülő dacza. — Az esperességi gyűlések, ugyszinte a kerületek zömét nagyrészt a véletlen hozza össze. — Az ág. hitvallásuaknál az egyetemesség gyűlés rendezetlen oly annyira, hogy még a kerületek sincsenek illő módon képviselve. *)

Eszerint így állunk: legfőbb öszpontosító hatóságunk nincsen, mivel a zsinat ez ügyben mitsem határozott. — Van tehát kerületi szokás hozta hatóságunk, mely az egyes egyházak, néha az esperességek közbenjárása nyomán, többségi szavazat eredménye. Hogyan támadnak ezen többségek, jobban mint kellene tudjuk. — Ily viszonyok közepette a szegény előjáró, — csendes szobájában rágja tollát; a törvény hiánya, a véletlen többségek buboréka, a lelkisméretének kételye megéreztetik vele méltósága terhét! ezeken segít aztán az újválasztás. — S így megy az egymásután; folytonos próbákka sokat ígérő tehetségeket is elszalasztunk, megtörünk! Itt tátong a mélység! Lelkismeret szabadsága, autonom igazgatás, felelős kormányhatalmi érintkezés, — ezt rendbe hozni nagy dolog! S pedig hozzá kell látni: mert az idő folyama a mélységet kimosni nagyon képes! S ki fogja ezt áthidalhatni? Nehéz idők rohama vaskarjai között kihez kiáltand fel a szenvedő anya: Videant consules?! Itt is minden késedelem veszedelem!

És mi halogatunk. — A legfelsőbb nyílt parancs megszüntetése óta, mintha már mindent elértünk volna, — mély csend uralkodik; a zsinat elodáztatik; pedig a magyar felelős kormányhatalmi szemben is kellene rendezettebb viszony! Nálunk is pártok uralkodnak, ez az alkotmány természete, hátha ellenünk fordulna valamelyik? — A politikának gyakran nyomásra van szüksége, a mit ő exigentiának nevez! — Hátha kezdenének minket maholnap exigálni = beigázni: hol volna törvényes központunk egységes művelet fejlesztésére?! — Az idő komor. — Akár egyházi, akár országos, akár társadalmi viszonyainkat tekintjük: régi ellenségünk mindenütt mozog! — Hát mi álljunk vagy heverjünk?! — Tessék uraim! a hosszu kemény

*) Az illetők tudhatják legjobban, így áll-e ez?

tél erre feljogosítani látszik; — hanem az egyház virulása másutt keresendő.

Csak megérinteni akartam ezen fontos, nagy horderejű és széleskörű ügyet. — Mozogjatok szakavatott tollak! Itt az idő! Fronte capillata, — est post haec occasio calva!! — A hirtelen működés, igaz, sűrű forog, minden követ megingat; de tudjuk, mert tapasztaltuk: a ki sokat markol keveset szorit!! A ki az idővel daczolva nem megy, az menesztetik!!! — A protestáns élet zászlaja a haladás; a haladás pedig nem egyéb, mint a benső erőnek megfelelő színben s diszben megjelenése. A jó rend az Egyház ünnepies diszruhája!!! — Consurgite Triarii!!!

b) Külföld.

A porosz tartományi zsinatok.

A régi porosz állam keleti 6 tartományában az evangélikus egyház 6 részletes zsinata január végén tartatott meg. Csak két tárggyal foglalkozhattak e zsinatok a) módokat keresni, melyek által enyhíttessék a lelkészek anyagi helyzete, melybe jutottak a polgári házasság behozatala folytán tetemesen csonkulván jövedelmök (a múlt év utolsó 3 havában a keresztelestől a gyermekek egyharmada, a házaspárok fele vonatott el a lelkészi szolgálat alól); b) képviselőket választani a közzsinatra, választatott 123 képviselő oda, ezek közül körülbelül egy hatod rész tartozik a liberalis párthoz. Érdekes, hogy egyetlen lelkész sem választatott meg a ki a német prot. egyet hűbéres tagja volna. A zsinati lelkészek azon változtatást kívánják tételni a polgári házassági törvényen, hogy a polgári házasság végérvénye az egyházi szertartástól tételeztessék fel, s így hajlandók megáldani a polgárilag egybekelt párokat. Indítványba tételtek mindenik zsinatban közóhaj gyanánt, hogy zárassék ki a szószékről minden azon lelkész, a ki tagadja Krisztus istenségét. De nem lévén feladata e részletes zsinatnak hitczikkel foglalkozni: az indítvány nem volt tárgyalható. A zsinati tagok megnyugtatóra tartá Vilmos császár a zsinat küldöttei előtt hires beszédét, melyben evangyéliomi hitéről fényes bizonyosságot tett.

Vilmos császár beszéde a zsinat elnökéhez.

Ily czim alatt az „Evangelisch-reformirte Kirchenzeitung“ 5—6. száma a következő közleményt adja: A Berlinben ülésző brandenburgi tartományi zsinat elnöke elfogadásakor Ő Felsége Vilmos császár január 29-kén következő emlékezetes szavakat mondotta: „Azon reményben hivatam össze a tartományi zsinatot, hogy általa az egyház valódi jóléte előmozdítassék. E mellett sok nehézségek voltak legyőzendők, részint belső nehézségek, melyek a dolog természetében fekszenek, részint pénzvizsnyoni nehézségek. Most már a zsinat egybehívása megtörténhetett és reményem, hogy a mű, melynél a világiak is közreműködnek az egyház jóléteért, óhatott sikerhez jutand, daczára a sokféle veszélyeknek, melyeket az idő magában rejt. De ez lényegesen fog attól függeni, hogy Önök békében végezzék munkájukat. Az tehát becsületszó is, melyet ki kell mondanom: Béké. Meg fog történni a tanácskozások közben, hogy ejtetik némely olyan szó, mely nem épen a békét hirdeti és mutatja; bár azután végül békésen ütnek ki a tettek. Valóban, nem fog Önöknek nehéz lenni, békében munkálkodni az egyház érdekében, ha Önök a keresztyén hitnek, az Istenbe és a Krisztus istenségében való hitnek

alapján állanak. Akkor kétségkívül, ha mi ahhoz szilárdul nem ragaszkodunk, akkor teljességgel nem vagyunk többé keresztyének. Főként a fővárosban állottak elő oly törekvések, sőt több mint törekvések, melyek a Krisztus istenségének tagadásában végződnek. Hogy az hova vezet, megértük, midőn az ember Istent az Urat, és vele az Isten fiát is, végzés által leteszi és azután ismét visszahelyezi! Ezért szükség van rá, hogy az egyházi élet a fenálló hitben ápoltsassék az országban, mint elődeim is cselekedtek minden időben. Az új törvények által nálunk mindenféle tévedések állottak elő, részben félreértés által; de szándékosan is szitogattatnak azok egy párt részéről. Szinte fölmerült az a vélemény is: hogy többé nincs helye teljességgel a keresztelestnek és esketésnek. Ezek tévedések, melyeknek elibök kell lépni. Ezért határoztam el, hogy a polgári házasságról szóló birodalmi törvénybe a 79. §. fölvétsessék. („Az egyházi kötelezettségek a keresztelest és esketésre vonatkozólag e törvény által nem érintetnek.“) Vajha most már a tartományi zsinatok tanácskozásai és munkálatai, melyek iránt élénk részvételt viseltetem, Isten segedelmével áldásdusan folynának le.“

Mi is élénk örömmel fejezzük ki e vallástétel fölött, s nagy fontosságúnak tartjuk azt, nem azért pedig, mivel a német császár mondotta, hanem azért, mivel az evangyéliomi alaptételeket eldobni vagy szétrombolni törekvők orunkban mondotta.

Gladstone a vatikán ellen. A hires angol államminiszter következő czimű műve: „The vatican decrees in their bearing on civil allegiance: a political expostulation, by the Right Hon. W. E. Gladstone. M. P. London. 1874.“ f. é. márczius elejéig diszkiadásban 24,000, olcsó kiadásban (30 kr.) 120,000 példányban kelet. Töle jelent meg az „expostulatio“ bírálói és megtámadói ellen legújabbban „Vaticanism, an answer to reproofs and replies“ London, John Murray, 1875. márcz. 6-án, ára 2½ shilling. A mű kelendősége az angol erős protestáns érzék egyik bizonyítéka.

Materialismus az iskolában. Némethonban az anyagelvűséget az állami iskolák terjesztik. Több év óta szokott a német tanítóknak évi gyűlése öszönként, néha ezek jelenlétében, tartatni, itt nem történt soha, hogy a materialista tételek ellen tiltakoztak volna; sőt egy gymnasiumi tanár azt tette közé egy lapban: mi Strauss eszményesített materialismusát valljuk. Más tanár azt vallá: tanítja a vallást, de maga nem hiszi. A tanítók kivételtek az egyházi hatóság alól, s a rendőség felügyelete alá helyeztettek. Még most sok vallásos család van Némethországban, de mi lesz a jövő nemzedékből, ha materialista elvekben nő fel? Így lesz ujjá a magyar prot. egyház régi szép imájának igazsága: az iskolák az anyaszentegyház veteményes kertjei.

Német belmissió. A orthodox belmissiói bizottság, feladata visszavezetni az Evangyéliomhoz az attól elidegenülteket, Odera- Frankfurt és Hamburgban tartott gyűléseket. Figyelmét következő munkálatokra terjeszti ki: vasárnap megülése, a konfirmált munkások lányainak gondozása, sajtó. Felhívás intéztett a keresztyénekhez: vonják vissza előfizetéseiket a hitetlen lapoktól, s helyi olcsó jó lapokat alapítsanak, azokat támogatván.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.